

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Erzincan University Journal of Social Sciences Institute

2021-Özel Sayı 20,Bölge Bilimi Ve Planlama Kongresi - E-ISSN-2148-9289

**KENTLERDE EKOLOJİK ÜRETİM VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK:
ANKARA MAMAK KADIN KOOPERATİFİ (MAKKOP)**

**Ecological Production and Social Sustainability in Cities: Ankara Mamak Women's
Cooperative (MAKKOP)**

YAĞMUR ÖCAL

Şehir Plancısı, Mamak Belediyesi

Gazi Üniversitesi, Çevre Bilimleri Ana Bilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü

yagmurocal.yo@gmail.com

0000-0003-0822-5450

ÖZGE ERCOŞKUN

Prof. Dr. Gazi Üniversitesi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Fen Bilimleri Enstitüsü

ozgeyal@gazi.edu.tr

0000-0003-2734-0374

Atf/©: Öcal, Yağmur. Ercoskun, Özge (2021) Kentlerde Ekolojik Üretim ve Sosyal Sürdürülebilirlik: Ankara Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP) ,*Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 14, Özel Sayı, ss.76-86

Citation/©: Öcal, Yağmur. Ercoskun, Özge (2021). Ecological Production and Social Sustainability in Cities: Ankara Mamak Women's Cooperative (MAKKOP) , *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, Year 14, Special Issue , pp.76-86

Makale Bilgisi / Article Information:

Makale Türü-Article Types : *Araştırma Makalesi*
Geliş Tarihi-Received Date : *2021-06-23*
Kabul Tarihi-Accepted Date : *2021-11-11*
Sayfa Numarası-Page Numbers: *76-86*
Doi : *10.46790/erzisosbil.956525*

Notlar/Notes

Yazar(lar), herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Turnitin/Ithenticate/Intihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir

Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/Intihal

Licensed by CC-BY-NC ile lisanslıdır

KENTLERDE EKOLOJİK ÜRETİM VE SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: ANKARA MAMAK KADIN KOOPERATİFİ (MAKKOP)

Ecological Production and Social Sustainability in Cities: Ankara Mamak Women's
Cooperative (MAKKOP)

YAĞMUR ÖCAL - ÖZGE ERCOSKUN

Öz:

Bir kentte sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması, bölgedeki yerel kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir ekolojik üretim ile mümkündür. Toplumsal dayanışma örgütü olan kooperatifler, bu amaçlara ulaşmakta kilit bir role sahiptir. Çalışmada örnek olarak Ankara İlinin görece en dezavantajlı bölgesi olan doğu planlama bölgesinde yer alan Mamak İlçesinde faaliyet gösteren Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP) seçilmiştir. Kooperatif başkanı, üyeleri ve ortakları ile yapılan görüşmeler sonunda bölge üretimindeki pay, gıda dağıtım oranı, tedarik zincirindeki ekolojik ve geleneksel yöntemlerin oranı ve sosyal hayat üzerindeki etkiler ortaya konulmuştur. Bu araştırma göstermektedir ki yerel yönetim tarafından teşvik edilen doğal ve geleneksel üretim yöntemlerinin bir kadın kooperatifi yoluyla uygulanması, ilçede bulunan toprak, su, hava gibi doğal kaynakların korunması yönünden önem arz etmekte olup birçok sosyal probleme de çözüm getirmektedir. Kooperatif girişimleri; ekolojik üretimin artırılması ve sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasına katkı sağlayan oluşumlar olarak, sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmada katkı koymaktadır.

Anahtar kelimeler :Ankara-Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP), Sosyal Sürdürülebilirlik, Ekolojik Üretim

Abstract:

Ensuring social sustainability in a city is possible with the evaluation of local resources in the region and sustainable ecological production. Cooperatives, which are social solidarity organizations, have a key role in achieving these goals. Mamak Women's Cooperative (MAKKOP), which operates in the Mamak District, located in the eastern planning region, which is the most disadvantaged region of Ankara Province, was chosen as an example in the study. At the end of the interviews with the president, members and partners of the cooperative, the share in the region's production, the rate of food distribution, the rate of ecological and traditional methods in the supply chain and the effects on social life were revealed. This research shows that the application of natural and traditional production methods promoted by the local government through a women's cooperative is important in terms of protecting natural resources such as soil, water and air in the district and provides solutions to many social problems. Cooperative initiatives; As formations that contribute to increasing ecological production and ensuring social sustainability, they contribute to sustainable economic and social development.

Keywords: Ankara-Mamak Women's Cooperative (MAKKOP), Social Sustainability, Ecological Production

1. GİRİŞ

Endüstri devriminden başlayıp günümüze kadar gelen süreç içerisinde dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak kentsel mekânlarda ortaya çıkan sosyal ve çevresel sorunlar giderek artmaktadır. Bu durum, yaşadığımız kentlerin sosyal ve ekolojik olarak sürdürülemez nitelikte olması ile sonuçlanmıştır. Kentlerde sosyal ve ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması ise bölgedeki yerel kaynakların değerlendirilmesi, toplumsal bütünleşme ve ekolojik üretim ile mümkün olabilecektir. Ekonomik, sosyal ve çevresel boyuttan oluşan sürdürülebilir kalkınmanın bir kentte sağlanması için de yerel kaynakların etkin kullanımı, ekolojik üretim ve sosyal bütünleşme kavramları öne çıkmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmada beklenen aynı zamanda üreticiden tüketiciye kadar herkesin bu sürece dâhil edilebilmesidir (Örki, 2016). Hem birer işletme hem de kolektif hareket edilen yapılanmalar olan kooperatifler, kentlerde var olan sosyal, ekonomik ve ekolojik sorunların çözümünde büyük bir önem taşımaktadır. Kooperatifçilik, iktisadi artıları bir yana, içinde bulunduğumuz ekolojik krizin çözüm yolu olarak da gündeme gelmesi gereken bir örgütlenmedir (Reyhan ve Satır, 2017).

Çalışmada, kooperatiflerin kentlerdeki ekolojik üretim ve sosyal sürdürülebilirliğe etkileri Ankara Mamak İlçesinde faaliyet gösteren Mamak Kadın Kooperatifi örneği üzerinden ortaya konulmaktadır. Mamak İlçesi, 2023 nazım imar planına göre, Ankara'nın en dezavantajlı bölgesi olan doğu planlama bölgesinde yer almaktadır. 2015 yılında yayınlanan Mamak Tarih ve Kültür Atlasındaki bilgilere göre, yaklaşık yüzyıl öncesinde Ankara'nın meşhur bağlarının ve bahçelerinin bulunduğu Mamak coğrafyası, Cumhuriyet'in ilanından sonra da şehrin mesire alanı olmuştur. 1957 yılında yaşanan büyük sel felaketinden sonra ise Hatip Çayı'nda yapılan ıslah çalışmaları ile Mamak'taki doğal denge bozulmuş, birinci derece tarım arazileri yapılaşmaya açılmış ve düzensiz/gelişi güzel gecekondulaşma başlamıştır. Mamak'ta, ekolojik bozulmalar ve sosyal problemlerin ortaya çıkışının paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, sosyal sermayenin bir zenginliği olan kooperatiflerin, kentlerde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması ve ekolojik üretimin artırılmasındaki rolünü Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP) örneği üzerinden araştırarak bu örgütlenmelerin kentsel düzeydeki sosyo-çevresel etkilerini ortaya koymaktır. Bu kapsamda ilk olarak, sosyal sürdürülebilirlik, ekolojik üretim ve kooperatif kavramları ve birbirleri ile olan ilişkilerine yönelik bir kavramsal çerçeve sunulmuştur. İkinci olarak çalışmanın metaryal ve yöntemine yer verilmiştir. Daha sonra, bulgular kapsamında üretilen ürünler, ilçe üretimindeki pay, tedarik zincirindeki ekolojik yöntemlerin oranı, sosyal hayat üzerindeki etkiler ve ortak projeler hakkında bilgiler verilmiş olup son olarak dördüncü bölümde de çalışmanın sonucu açıklanmıştır.

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sürdürülebilirlik, yaşam kalitesini düşürmeden, düşünce tarzında değişiklik gerektiren bir kavram ortaya koymaktadır. Bu değişikliğin özü, tüketim toplumu olmaktan sıyrılıp, evrensel açıdan dayanışma içinde olan, çevresel yönetim, toplumsal sorumluluklar ve ekonomik çözümleri hedeflemektir (Özmehmet, 2012).

Sosyal sürdürülebilirlik, insanların yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerden neye ihtiyaç duyduklarını anlayarak, refahı destekleyen sürdürülebilir ve başarılı yerler yaratma süreci olarak tanımlanmaktadır (Anonim, 2021a). Sosyal sürdürülebilirlik, fiziksel ortamın tasarımını sosyal dünyanın tasarımı ile birleştirerek sosyal ve kültürel yaşamı destekleyen altyapı, sosyal olanaklar, vatandaş katılımı sistemleri ve insanlar için mekanlar yaratmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Sosyal sürdürülebilirlikte, yerellik, kimlik vb. kavramlar öne çıkmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik aşağıdaki bileşenleri içermektedir (Anonim 2021b):

- Eşitlik: Toplum tüm üyelerine, özellikle de dezavantajlı gruplara eşit fırsatlar ve sonuçlar sağlar.
- Çeşitlilik: Toplum çeşitliliği teşvik eder ve destekler.
- Sosyal Uyum: Toplumun bütün üyeleri arasında bir aidiyet duygusu ve güven ortamı geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülür.
- Yaşam kalitesi: Toplumun temel ihtiyaçlarının karşılanmasını ve bireylerin veya toplumların genel refah ve erişim düzeyinin yüksek olmasını ifade eder.

- Demokrasi ve yönetim: Toplum demokratik süreçler ve açık/hesap verebilir yönetim yapıları sağlar.
- Olgunluk: Birey, daha geniş sosyal özellikler yoluyla istikrarlı büyüme ve iyileştirme sorumluluğunu kabul eder.

Harris'e (2000) göre, ekonomi ve ekolojinin entegrasyonuna ihtiyaç duyulmaktadır ve bu yalnızca sürdürülebilirliğin üçüncü ögesi olan sosyal perspektifin yardımı ile başarılabilir. Gedik'e (2020) göre, sosyal açıdan sürdürülebilir bir sistem, dağıtımsal eşitlik, sağlık ve eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği ve siyasi hesap verebilirlik ve katılım dahil olmak üzere yeterli sosyal hizmetlerin sağlanması olmalıdır. Ürün ve teknolojiye seçimlerimizi ekosistem bütünlüğü ve canlı türlerinin çeşitliliğini dikkate alarak yönlendirmemiz gerekmektedir (Harris, 2000).

Bugün dünyada yaygın olarak uygulanan endüstriyel tarım modelinde, toprak, su ve hava oldukça hızlı kirlenmekte ve sonuçta topraklar hızla kaybedilmekte; insan yaşamı da olumsuz etkilenmektedir. Her geçen gün azalan doğal kaynakların dengeli kullanımını ve uzun vadede ekonomik gelişimini hedefleyen yeni bir ekolojik üretim modelinin uygulamaya konulması gerekmektedir. Çevrede olumsuz etki yapabilecek kimyasal gübre ve tarımsal ilaçların hiç ya da mümkün olduğu kadar az kullanılması temeline dayanan ekolojik tarımsal üretimde, toprak, hava ve su gibi bileşenlerin korunması amaçlanmaktadır.

Demirci vd. (2002) göre, geleneksel tarıma alternatif olarak ortaya konulan ekolojik tarım, ekolojik sistemde hatalı uygulamalara bağlı olarak zarar gören veya yok olan doğal dengenin yeniden kurulmasına yönelik olarak insan ve çevre dostu üretim sistemlerini içermektedir.

Kentler, hızla artan nüfuslarına paralel olarak ekonomik, çevresel ve sosyal sorunların da katlanarak arttığı alanlar haline gelmektedir (Sağlam, 2016). Kentsel yerleşimlerde sürdürülebilir ekolojik üretim yapmak, bu alanlardaki birçok ekonomik, sosyal ve çevresel sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır.

Ercoşkun'a (2018) göre, yerel ve organik gıda küresel öneme sahiptir ve sağlığımıza, toplumumuza ve çevremize fayda sağlamaktadır. Ekolojik pazarlar, katılımcı garanti sistemleri, topluluk destekli tarım veya kooperatifler, sosyal bütünleşme ve ekolojik sürdürülebilirliği devamlı kılmaktadır.

Kamu Politikaları Araştırmaları Enstitüsü (IPPR) Komisyonu'na (2018) göre, doğası gereği ilkeler ve değerler üzerine kurulmuş olan kooperatifçilik iş modeli kâr amaçlı geleneksel firmalara göre çok daha başarılıdır. Toplumun güvenini kazanarak piyasada kalıcılık sağlayan kooperatif oluşumları, sürdürülebilir bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Kooperatifler, sosyal girişimciliğin/ değişimin desteklenmesi ve sosyal problemlerin azaltılmasında stratejik bir araç konumundadır. Ülkemizde, ağırlıklı olarak aile işletmeciliği şeklinde yürütülen tarımsal faaliyetlerde üreticiyi koruyan ve sosyal bütünleşmeyi sağlayan en önemli yapı kooperatiflerdir.

Güneş'e (2017) göre, günümüzde devletin ve özel sektörün piyasa başarısızlığı sonucu ortaya çıkan karmaşık sorunlara çözüm bulmak amacıyla beliren sosyal girişimciliğin önemi giderek artmakta olup bu kapsamda kooperatifçiliği de yakından anlamak gerekmektedir. Üretim faaliyetlerin ekonomik ve sosyal değerini arttırarak sürdürülebilir kılmak için ortaklık, dayanışma ve sosyal sorumluluk ilkeleriyle hareket eden kooperatifçilik, "ekolojik üretim" noktasında kritik önemdedir.

Erdoğan'a (2015) göre, yaklaşık yüzyıl öncesinde Ankara'nın meşhur bağlarının ve bahçelerinin bulunduğu ve şehrin meyvehanesi konumunda olan Mamak coğrafyası, 1957 yılında yaşanan büyük sel felaketinden sonra doğal dengenin bozulduğu, birinci derece tarım arazilerinin yapılaşmaya açıldığı ve gelişmiş güzel gecekondulaşmanın başladığı bir yerleşim yeri durumuna gelmiştir.

Bugün Mamak, sosyal dengesizliğin giderilmesi ve ekolojik gelişmenin sağlanması için projelerin ve çalışmaların yürütülmesi gerektiği bir yerleşim yeri durumundadır.

3.MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölüm, araştırmanın modeli, verilen toplanması ve analizi, çalışmanın evreni ve bulguları hakkındaki bazı temel bilgilerden oluşmaktadır. Araştırma konusu olan Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP) Ankara'nın Mamak İlçesinde faaliyet göstermektedir. Mamak İlçesi, Ankara'nın doğu koridorunda yer almakta olup doğu ve güney yönünde Elmadağ İlçesi, batı yönünde Çankaya İlçesi ve kuzey yönünde de Altındağ İlçesi ile çevrilmiştir. Harita 1'de Mamak İlçesinin Türkiye ve Ankara'daki yeri görülmektedir.

Harita 1: Mamak İlçesinin Türkiye ve Ankara 'daki Yeri

Araştırmada, kooperatiflerin kentlerde sosyal sürdürülebilirliğin sağlanması ve ekolojik üretimin artırılmasındaki rolü, 2020 yılında kurulan ve sekiz adet ortağı bulunan Mamak Kadın Kooperatifi'nde yürütülen işler üzerinden analiz edilmiştir. Bu kapsamda, kooperatif yöneticileri, üyeleri ve ortakları ile yapılan görüşmeler sonunda ilçe üretimindeki pay, gıda dağıtım oranı, tedarik zincirindeki ekolojik ve geleneksel yöntemlerin oranı ve sosyal hayat üzerindeki etkiler ortaya konulmuştur.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olup araştırma kapsamında elde edilen veriler kişisel görüşmeler neticesinde kazanılmıştır. Çalışma kapsamında, kooperatif ürünlerinin ne olduğu, tedarik zincirindeki ekolojik ve geleneksel yöntemlerin oranı, kooperatifin sosyal hayat üzerindeki etkileri ve yeni projeler hakkındaki veriler kooperatif yetkililerinden edinilmiştir. Mamak Kadın Kooperatifi ile ilgili olarak toplanan sebze üretim verileri, Mamak İlçe düzeyindeki aynı tür veriler ile kıyaslanarak analiz edilmiş ve çıkarımda bulunulmuştur.

Araştırmanın evreni, 2020 yılında Ankara Mamak Belediyesi desteğiyle kurulan Mamak Kadın Kooperatifinin üyeleri, ortakları ve faydalanıcılarıdır. Çalışma grubu ise, kooperatif başkanı, kooperatif genel koordinatörü ve bir kooperatif çalışanı (üretim şefi) dir.

4. BULGULAR

Çalışmanın en genel ve belirgin bulguları, Mamak Kadın Kooperatifi'nin ürettiği yöresel ürünler, geleneksel ve kadim ürünlerin yaşatılması, coğrafi işaret tescili, lavantadan üretilen katma değerli ürünler, üretilen meyve-sebzelerin işlenmesi ile satışı sunulan ürünler, kadın dayanışması ve toplumsal bütünleşmedir.

4.1.Üretilen Ürünler

MAKKOP bünyesinde üretimi yapılan ürünler, yaş meyve-sebzeler, süt ürünleri, şekerli ürünler, kuru ve sert kabuklu meyveler, bakliyat, baharatlar, tıbbi ıtri bitkiler, yağlar, peynir, un ve unlu mamuller olarak çeşitlilik göstermektedir. Mamak Kadın Kooperatifinin ürettiği ürünlerin başında yöresel bir ürün olan Kutludüğün ekşi maya ekmeği gelmektedir. Bu ürünün üretimi geleneksel yöntemlerle (taş fırınlarda ve ekşi maya kullanılarak) yapılmaktadır. Haziran/2021 itibari ile Türk Patent ve Marka Kurumu'na Coğrafi İşaret tescil işlemleri yapılan ve coğrafi işaretli yöresel bir ürün konumuna gelen Kutludüğün ekşi maya ekmeğinin üretilip pazarlanması MAKKOP eliyle devam etmektedir. Kooperatif bünyesinde roll ekmek üretimi de yapılmakta olup toplamda günlük üç bine yakın ekmek hazırlanmaktadır. Mamak Belediyesi tarafından Gökçeyurt mahallesinde uygulaması yapılan 25 dekar büyüklüğündeki "ekolojik bahçe" de üretilen meyve ve sebzelerin işlenmesi ile oluşan ürünler de Mamak Kadın Kooperatifi aracılığıyla satışa sunulan ürünler arasındadır. Kooperatif tarafından üretimi yapılan ürünlerin bir diğer kısmı ise Mamak İlçesi Gökçeyurt mahallesinde bulunan 23 bin

metrekare büyüklüğündeki lavanta bahçesinden çıkan hasadın işlenmesi ile elde edilmektedir. Şekil 1’de Mamak Kadın Kooperatifi tarafından üretilen ürünlerden bazıları görülmektedir.

Şekil 1:MAKKOP Tarafından Üretimi Yapılan Ürünler

2018 yılında KEİG Platformu tarafından hazırlanan Kadın Kooperatifleri Kılavuzuna göre, kadın kooperatiflerinin cinsiyet rollerine dayalı geleneksel üretim ve hizmet alanına sıkıştırılması doğru değildir. Bu bağlamda, Mamak Kadın Kooperatifinde üretilen ürünlerin uygun ve etkili olduğu anlaşılmaktadır. MAKKOP tarafından üretilen gıdalarda “doğallığın” esas alındığı anlaşılmakta olup, bu durum kooperatife gösterilen ilgiyi artırmaktadır. Kentli orta sınıflar arasında doğal ürünlere gösterilen ilgi sadece sağlıkla ilgili endişelerle sınırlı kalmamakta aynı zamanda ekolojik tahribat ve sosyal adaletsizliklerle ilgili endişeleri de taşımaktadır (Bilgiç, 2021). Üretilen ürünlerde doğallığın esas alınması , sosyal dengesizliğin giderilmesi ve ekolojik korumada önem arz etmektedir.

4.2.Üretim Miktarları ve İlçe Üretimindeki Pay

Tablo 1 ve 2’de, Mamak Kadın Kooperatifince 2020 yılı boyunca üretilen ürünlerin ve çeşitli yerel ürünlerin miktarları görülmektedir.

S. S. MAMAK KADIN GİRİŞİMİ ÜRETİM VE İŞLETME KOOPERATİFİ 2020 YILI ÜRETİM MİKTARI	
ÜRÜNLER	MİKTAR
KÖY EKMEĞİ	8000 (adet)
TURŞU	900(kg)
SALÇA	600(kg)
BULGUR	1600(kg)

Tablo 1: MAKKOP Yöresel Ürünler Üretim Miktarı
(Kaynak: MAKKOP Yönetimi)

S. S. MAMAK KADIN GİRİŞİMİ ÜRETİM VE İŞLETME KOOPERATİFİ 2020 YILI ÜRETİM MİKTARI	
ÜRÜNLER	MİKTAR(KG)
KIL BİBER	52,994
DOLMA BİBER	8,330
SİVRİ BİBER	52,980

ACI BİBERİ	40,512
KÖY BİBERİ	62,520
SALATALIK	645,828
YEŞİL FASULYE	58,896
DOMATES	800,000
PATLICAN	231,852
KAVUN- KARPUZ	57,612

Tablo 2: MAKKOP Sebze Üretim Miktarı
(Kaynak: MAKKOP Yönetimi)

Ankara İl Tarım ve Orman Müdürlüğünden elde edilen verilere göre Mamak İlçesinde 2020 yılında üretilen bazı sebzelerin üretim miktarı ile MAKKOP'un aynı sebzeleri üretim miktarlarının karşılaştırması Tablo 3'te verilmiştir.

2020 YILI ÜRETİM MİKTARLARI			
	MAMAK (kg)	MAKKOP (kg)	ORAN(%)
SİVRİ BİBER	22000,00	52,980	0,24
SALATALIK	38000,00	645,828	1,7
YEŞİL FASULYE	32000,00	58,896	0,18
DOMATES	218000,00	800,000	0,36
KAVUN- KARPUZ	20000,00	57,612	0,29

Tablo 3: Mamak İlçesi Tamamı ve MAKKOP Sebze Üretim Miktarı

Mamak Kadın Kooperatifi tarafından üretilen sebzeler, İlçedeki toplam sebze üretimi ile oranlandığında; MAKKOP tarafından Mamak'taki toplam sivri biber üretiminin yüzde 0,24'ü, salatalık üretiminin yüzde 1,7'si, yeşil fasulye üretiminin yüzde 0,18'i, domates üretiminin yüzde 0,36'sı ve kavun karpuz üretiminin de yüzde 0,29'u kadar üretim yapıldığı sonucuna varılmaktadır. Bununla birlikte, MAKKOP tarafından üretilen sebzelerin ekolojik yöntemlerle elde edildiği ve kooperatif geçişinin henüz bir buçuk yıl olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Şekil 2'de kooperatif tarafından üretilen ekolojik sebzelerin üretim yeri olan "eko bahçe" görülmektedir.

Şekil 2: Mamak Belediyesi Tarafından Yapımı Devam Eden Eko bahçe

4.3. Tedarik Zincirindeki Ekolojik ve Geleneksel Yöntemlerin Oranı

Tedarik zinciri, bir ürünün üretim aşamasından son tüketicinin eline ulaşmasına kadar olan tüm aşamaları kapsamaktadır. Mamak Kadın Kooperatifince üretimi ve satışı yapılan ürünlerin tedarik zincirinde araya giren kanal sayısının çok düşük olduğu ve bazı ürünlerde hiç bir kanal kullanılmadan tamamen kooperatif tarafından sürecin tamamlandığı görülmektedir. Üretimi yapılan ürünlerden sebze ve meyveler, ekolojik tarım sisteminin uygulandığı alanlarda yetiştirilmekte olup yöresel ürünlerin üretiminde, söz konusu ürünün bugüne dek yapılageldiği mahalledeki “en iyi yapan” kişi ya da kişiler tespit edilerek onlardan alınan bilgiler doğrultusunda üretim metodu şekillendirilmektedir.

4.4. Sosyal Hayat Üzerindeki Etkiler

Mamak Kadın Kooperatifi, “adil ticaret” kavramının temel ilkelerinden olan adil fiyat, dürüst iş koşulları, doğrudan ticaret, halkın kalkınması ve demokratik/saydam organizasyonlar ilkeleri doğrultusunda şekillenen bir işleyişe sahiptir. Bu durum, sosyal hayat üzerinde olumlu sonuçlar doğurmuştur. MAKKOP, dört adet kadına sürekli olarak; onlarca kadına da geçici sürelerde olmak üzere istihdam olanağı sağlamıştır. Mamak, metropoliten bir ilçe özelliği göstermesinin yanında kendi içinde kırsal bir yapı da barındırmaktadır. İstihdam, özellikle sosyo-kültürel ve ekonomik gelişmişliğin düşük olduğu kırsal nitelikli mahallelerden sağlanmaktadır. Bu araştırma kapsamında yapılan görüşmelerden, istihdam olanağı sunulan kadınların yaşam standartlarının arttığı ve daha özgüvenli bireyler haline geldikleri anlaşılmaktadır. Mamak Kadın Kooperatifi bünyesinde yürütülen çalışmalar “kadın dayanışması” ile ilerlediğinden toplumsal bütünleşmeye katkı sağlamaktadır.

4.5. Ortak Projeler

Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Habitat Derneği, Visa Türkiye ortaklığı ile geliştirilen ‘Paramı Yönetebiliyorum’ projesi kapsamında desteklenmeye hak kazanmıştır. Proje ile birlikte, üretilen ürünlere kolay erişimi sağlanması; finansal okuryazarlık konusunda gelişmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, projenin gerçekleşmesi ile Mamak İlçesindeki kadınların ürettiği gıda dışındaki yerel ürünler MAKKOP aracılığıyla internet üzerinden satışa sunulacak ve böylece bölgesel gelişme ve sosyal sürdürülebilirliğe katkı sağlamaya yönelik önemli bir adım atılmış olacaktır.

5. SONUÇ

Yeterli ve adil olarak sunulan sosyal hizmetler, cinsiyet ve fırsat eşitliği, adalet ve kişisel/toplumsal refah kavramlarını içine alan “sosyal sürdürülebilirlik”; doğal kaynakları toplumun akıllıca kullanılmasını da gerektirmektedir. Doğal kaynakların akıllıca kullanılması noktasında da karşımıza

“sürdürülebilir ekolojik üretim” kavramı çıkmaktadır. Bir kentte, sürdürülebilir ekolojik üretim ve sosyal sürdürülebilirliğin hayat bulmasında, kooperatif yapılanmaları son derece etkilidir.

Bu araştırma kapsamındaki Mamak Kadın Kooperatifi (MAKKOP), henüz bir buçuk yıllık geçmişi olan bir kooperatif oluşumu olmasına rağmen Mamak ilçesine ekonomik, sosyal ve ekolojik açıdan bir çok katkıda bulunmuştur. MAKKOP oluşumu ile çalışabilir kadın nüfusunun, çalışma hayatına katılım oranının artırılması ve ekonomik olarak aktifleştirilmesi sağlanmış olup bu durum, ilçedeki sosyal dengesizliğin giderilmesine katkı sağlamıştır. Diğer taraftan, Mamak Kadın Kooperatifi’nde üretimi yapılan ürünler, ekolojik yöntemlerle elde edildiğinden sürdürülebilir bir ortam yaratmakta, sağlık, iklim, çevre ve doğal kaynak yönetimini kolaylaştırmaktadır. Kadın kooperatifi tarafından işlenmesi sağlanan lavanta, çeşitli katma değerli ürünler elde edilmesine olanak sağlamıştır. MAKKOP bünyesinde bu katma değeri yüksek ürünlerin üretilerek satılması, İlçe ekonomisini önemli bir girdi sağlamaktadır.

Ayrıca, suyu az kullanan ve kıraç topraklarda yetişen lavanta, toprak ve su kaynaklarının korunmasını da sağlamaktadır. Mamak’ın kırsal bir mahallesi olan Gökçeyurt’ta yapılan ‘ekolojik bahçe’ de üretilen meyve ve sebzelerin kooperatif yoluyla satışa sunulması, ekolojik üretimin yaygınlaşmasını kolaylaştırmakta olup üretilen bu meyve ve sebzelerin işlenmesi ile oluşan ürünlerin satılması kırsal kalkınmada etkili olmaktadır. MAKKOP tarafından Mamak coğrafyasının geleneksel ürünlerinin üretiminin yapılması, kadim lezzetlerin yaşatılarak sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasında etkili olmaktadır. İlçenin en önemli kadim lezzetlerinden olan “Kutludüğün ekşi maya ekmeği” nin coğrafi işaret tescil işlemlerinin yapılması da ürüne ait geleneksel bilgi ve tekniklerin belgelenip aslı bozulmadan gelecek nesillere aktarılmasını mümkün kılacaktır. Yerel yönetim tarafından teşvik edilen doğal ve geleneksel üretim yöntemlerinin Mamak Kadın Kooperatifince uygulanması, ilçede bulunan toprak, su, hava gibi doğal kaynakların korunmasına da katkı sağlamaktadır.

Çalışmada incelenen Mamak Kadın Kooperatifinin bölgesel düzeyde sosyal, ekonomik ve ekolojik gelişmenin sağlanabilmesinde stratejik bir öneme sahip olduğu anlaşılmakta olup kooperatifin Türkiye şartlarında başarılı bir şekilde ve gelişerek varlığını sürdürebilmesi için bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

Kadın kooperatifleri için söz konusu olan el işi gibi yaygın olarak yapılan işler yerine özgün ve tasarımsal anlamda farklılıklar içeren işlere yönelme gerekliliği, MAKKOP’ta büyük oranda sağlanmaktadır. Bununla birlikte, Mamak Kadın Kooperatifinin yerel toplumda yarattığı sosyal ve ekonomik anlamda yetkinleşmek gibi olumlu etkilerin artması, özgün faaliyetlerin geliştirilmesi ile mümkün olabilecektir. Kooperatifin, özgün faaliyetler çatısı altında geliştireceği üretim ve tasarım süreçlerinde “ekoloji” yi temel alan bir politika benimsemesi faydalı olacaktır. Bu bağlamda, ekolojik ilkeler doğrultusunda üretilen tarımsal ürünlerden marmelat, sos, reçel, sabun gibi katma değerli çıktılar elde edilmesi, meyve ve sebze atıklarının değerlendirilmesi ve ürünlerde geri dönüşümlü doğal ambalajların kullanılması gerekmektedir. Kooperatif bünyesinde yürütülen güncel projelerden MAKKOP yetkililerinin eğitime, yeniliklere ve etkileşime önem vererek bu yönde çalışmalar yaptığı anlaşılmaktadır. Mamak Kadın Kooperatifinin girişimleri, sağlıklı bir finansal gelecek oluşturmak ve sürdürülebilir ekolojik gelişme konusunda faydalar sağlamış olup bu faydaların zamanla; kooperatif yapılanmasının gelişmesine paralel olarak artacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda, markalaşma, katma değer oluşturma, mevzuat gibi konularda sunulan eğitim ve destekler kooperatifin gelişimi için önemlidir.

Mamak Belediyesinin üretim mekânı, tasarım, ürün ve satış mekânı gibi destekler sağladığı MAKKOP’ un sürekliliği için gerekli olan bir diğer etmen ise yerel yönetim tarafından sunulan desteklerin devamlı olmasıdır. Kooperatifin üretim sisteminde verimli bir tedarik zinciri yönetimi sağlanması da ancak bu sayede gerçekleşebilecektir. Mamak Kadın Kooperatifi tarafından üretilen doğal, geleneksel ve yerel ürünler için oluşan niş piyasa, ilçe ekonomisine katkı sağlarken Mamak coğrafyasına da ekolojik ve kültürel koruma olarak yansımaktadır. Bu yönden, kadın kooperatifinin gelişimi esasında Mamak Belediyesi açısından da büyük bir gelişim potansiyeli barındırmaktadır.

Önemli bir örgütlenme biçimi olan kadın kooperatifleri, sosyal, ekonomik ve ekolojik amaçlar üzerinde kolektif çıkarlar doğrultusunda sistematik bir şekilde çalışılan yapılanmalar olmaları durumunda varlıklarını başarılı bir şekilde sürdürebilecektir.

REFERENCES/KAYNAKÇA

- Bilgiç, D. (2021). Kooperatifler, Belediyeler ve Gıda Ağları:Tire Süt Kooperatifi Örneği. *Journal of Business, Innovation and Governance*, 4(1):113-131.
- Demirci, R., Erkuş, A., Tanrıvermiş, H., Gündoğmuş, E., Parıltı, N. ve Özudoğru H. (2002). Türkiye’de Ekolojik Tarım Ürünleri Üretiminin Ekonomik Yönü ve Geleceği: Ön Araştırma Sonuçlarının Tartışılması. *Türkiye V. Tarım Ekonomisi Kongresi*. Erzurum.
- Ercoşkun, Ö. Y. (2018). *Organic Markets, Participatory Guarantee Systems, and Community-Supported Agriculture for Sustainable Food Communities*. Organizational Culture and Behavioral Shifts in the Green Economy.
- Emine Ediz (MAKKOP Üretim Şefi), Mülakat:Yağmur Öcal, Ankara, 11 Mart 2021.
- Erdoğan, A. (2015). *Mamak Tarih ve Kültür Atlası*. Ankara: Mamak Belediyesi.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik Ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma. *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 196-215.
- Güneş, M. (2017). Sosyal Sorunların Yönetim Ve Çözümünde Geleceği Şekillendirmek: Sosyal Girişimci Kooperatifçilik ve Avrupa Girişimcilik Ağı Örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 52 Özel Sayı.
- Harris, J. (2000). Sürdürülebilir Kalkınmanın Temel Prensipleri. (Çev. E. Özmete). *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergi*.
- Kadın Kooperatifleri Kılavuzu (2018). KEİG Platformu, birinci basım, İstanbul.
- Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü, Ankara Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Mülakat:Yağmur Öcal, Ankara, 9 Şubat 2021.
- Neşe Çayır (MAKKOP Başkanı), Mülakat:Yağmur Öcal, Ankara, 22 Mart 2021.
- Reyhan, H. ve Satır, A. (2017). Ekolojik Krize Bir Çözüm Yolu Olarak Sürdürülebilir Tarım ve Kooperatif Örgütlenme. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, 1388-1401.
- Sağlam, E. (2016). Ekolojik, Ekonomik ve Sosyal Açılardan Kent Tarımının Artan Önemi. 8. *Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*.
- Sena Özkul Pehlivanlı (MAKKOP Genel Koordinatörü), Mülakat:Yağmur Öcal, Ankara, 22 Mart 2021.
- Örki, A. (2016). Ekonomik Kalkınmada Kooperatiflerin Öneminin Örneklerle Değerlendirilmesi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13-22.
- Özmehmet, E. (2012). Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi e-Dergisi*.
- (2021, Mayıs 08). Anonim 2021a: http://www.social-life.co/media/files/DESIGN_FOR_SOCIAL_SUSTAINABILITY_3.pdf adresinden alındı
- (2021, Mayıs 08). Anonim 2021b: <http://integral-sustainability.net/wp-content/uploads/sas4-2-hodgson.pdf> adresinden alındı

EXTENDED SUMMARY

Cooperatives, which are a wealth of social capital, have an important role in ensuring social sustainability and increasing ecological production in cities. In the study, the effects of cooperatives on cities were examined through the example of Mamak Women's Cooperative operating in Mamak , which is located in the eastern planning region, which is the most disadvantaged region of Ankara.

Within the scope of the study, the products of the cooperative, the ratio of ecological and traditional methods in the supply chain and the effects of the cooperative on social life were analyzed. The research is a case study, one of the qualitative research methods, and the data obtained within the scope of the research were obtained as a result of personal interviews. The universe of the research is the members, partners and beneficiaries of the Mamak Women's Cooperative, which was established in 2020 with the support of Ankara Mamak Municipality.

The most general and obvious findings of the study are local products produced by Mamak Women's Cooperative, keeping traditional products alive, value-added products produced from lavender, products offered for sale by processing the growed fruits and vegetables, women's solidarity and social integration.

The products produced within Mamak Women's Cooperative (MAKKOP) vary as fresh fruits and vegetables, dairy products, fruits, legumes, spices, medicinal herbaceous plants and bakery products. It has been understood that the number of channels in the supply chain of the products produced and sold by the Mamak Women's Cooperative is very few, and that the process is completely completed by the cooperative without using any channel for some products. Mamak Women's Cooperative has a functioning shaped in line with the principles of the concept of "fair trade" and this situation has created many positive effects on social life. MAKKOP also receives support from projects developed by various organizations to contribute to regional development and social sustainability.

MAKKOP which was examined within the scope of the study, has made significant contributions to the social, economic and ecological development of Mamak with its orientation to works with original , its emphasis on ecological methods in production, and its adoption of a policy based on.

Women's cooperatives, which are an important form of organization and examined in this study specifically for MAKKOP; It has a strategic importance in ensuring social, economic and ecological development in cities. The level of positive impact of cooperatives on cities will increase in proportion to the originality of the products produced, the ratio of ecological methods in the supply chain and the importance given to social integration.